

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

'Επιστολή 5

Φίλε μου,

Εδώ περικόμω σταματῶ τὸ στάδιον τῶν περιγραφικῶν περιπετειῶν μου, καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὸ φιλολογικὸν στάδιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἔλειπε βέβαια καὶ ὁ ἀντίθετος ἄνεμος. Ἄλλ' ὁ ἄνεμος αὐτός, ποῦ ἦτο πολλὰκις καὶ πολὺ ὀρηκτικὸς, δὲν κατώρθωσε νὰ μοῦ ἀλλάξῃ κατεύθυνσιν· μάλιστα με ἐπεισμάτωσε, διήγειρε τὰς δυνάμεις μου πρὸς ἄμυναν, καὶ με ἔκαμνε νὰ προχωρῶ με κάποιαν μεγαλειέτρων βιαστικότητα καὶ ὀρηκν.

Ὅπως σοῦ ἔγραψα εἰς τὴν προηγούμενην ἐπιστολήν μου, ὁ Κοτοπούλης εἶχεν ἀρχίτῃ τις δοκιμὲς τῆς «Μαρκέλλας», ὅταν ἐβγήκα ἀπὸ τὴν φυλακὴν. Ἔτσι ἔπειτα ὅπο ὀλίγας ἡμέρας, τὴν 19ην Ἰουνίου 1895, ἀνέβαινε τὸ πρῶτον μου ἔργον—μετὰ τὸ δοθῆν εἰς τὸ θεατράκι τοῦ Ναυπλίου πρὸ 7 ἐτῶν—εἰς τὸ θέατρον τῆς Ὀμονοίας.

Ἡ ἀναγγελία δὲν ἐπροκάλεσε καμμίαν συγκίνησιν εἰς τὸ θεατρικὸν κοινόν. Τὸ ὄνομά μου ἦτο ἄγνωστον. Τὰ «Απομνημονεύματα Ἀξιωματικοῦ» δὲν εἶχαν ἐκδοθῆ ἀκόμη, διὰ νὰ προκαλέσουν τὸν θόρον· ὅσον ἔσω καὶ τοῦ σκανδάλου γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομά μου. Καὶ ἀνέβη ἡ αὐλαία ἐνώπιον ἀκροατηρίου ἀραιοτάτου. Ὀλίγον ἔλειπε καὶ ν' ἀναβλήθῃ ἡ παράστασις. Φαντάσου τὴν στενοχωρίαν μου. Ἐνόμωσα ὅτι τὸ κοινὸν με εἶχε περιφρονήσει ἀπὸ τὴν τελευταίαν μου περιπέτειαν καὶ ἀπαξίωσε ν' ἀκούσῃ τὸ ἔργον μου.

Ἄλλ' ὅταν ἐξετέλεσθῃ ἡ πρώτη πρᾶξις καὶ ἔπεισῃ ἡ αὐλαία, εὐρέθηκα πρὸ ἐνὸς ἀκροῦπτου, ποῦ μοῦ ἐφάνη σάν ὄνειρον.

Εἰσῆλθαν εἰς τὰ παρασκήνια δημοσιογράφοι καὶ κοινὸν διὰ νὰ με ἰδοῦν ἀπὸ πλησίον, νὰ με συγχαροῦν καὶ νὰ με γνωρίσουν. Τόσον θερμοὶ ἦσαν οἱ ἔπαινοί των, ὥστε ἀρχισα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, νὰ τὴ θεωρῶ ὑπερβολικῇ. Μολαταῦτα αὐτὸ μοῦ ἔδωκε θάρρος καὶ ἐσυγκρατήσα τὸ ἦθικόν μου.

Τὸ τέλος τῆς δευτέρας πρᾶξεως ἀκολούθησε θύελλα χειροκροτημάτων καὶ κραυγῶν. Τὸ κοινόν, ποῦ εἶχεν αὐξηθῆ παραδόξως, με ἐξήτησεν εἰς τὴν σκηνὴν 4 καὶ 5 φορές. Καὶ ἐβγήκα, χωρὶς νὰ καταλαβαίνω τίποτε, ὥσαν ἄπνοισμένος, με τὰ μάτια ὑγρά ἀπὸ τὰ μὲν συγχαροῦμένα δάκρυά μου.

Τελοσπάντων τὸ ἔργον ἐτελείωσε θριαμβευτικῶς. Ἄνθρωποι, ποῦ δὲν τοὺς ἐγνώριζα ἀκόμη τότε, με ἄρπαξαν εἰς τὰ χέρια των καὶ με ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ θέατρον με θρίαμβον. Τὰ εἶχα χάσῃ. Τὴν νύκτα ἐκείνη δὲν ἐκοιμήθηκα καθόλου· ἐνῶ τὴν νύκτα, ποῦ μ' ἔβαλαν εἰς τὴν φυλακὴν, χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ διατί, ἐκοιμήθηκα ἡσυχάτως.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν αἱ ἐφημερίδες ἀνέγραπον τὴν ἐπιτυχίαν τῆς «Μαρκέλλας» με ἐξαιρετικὰς κρίσεις διὰ τὸν πρωτόβουλτον συγγραφέα. Προσπάντων ὁ Πέτρος Κανελλίδης, διευθυντῆς τῶν «Καιρῶν», κατ' ἔξοχὴν θαυμαστής καὶ φίλος τοῦ Βερναδάκη, με ἐκράτηθῃ ὥστε νὰ θεωρήσῃ τὴν «Μαρκέλλαν» ὡς τασσομένην παρὰ τὸ πλεονόν τῆς περιφημοῦ «Φαύστας».

Ὁ δὲ Νικόλαος Παπαλεξανδρῆς, εἰς εἰδικὴν διάλεξίν του, ποῦ ἔγινε εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἑταιρίας «Ὁ Ἑλληνισμὸς» ἔκαμε συγκριτικὴν ἀνάλυσιν «Μαρκέλλας» καὶ «Φαύστας», τῆς ὁποίας τὰ συμπεράσματα δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα ἀφοῦ καὶ τὰ δύο ἔργα εὐρίσκονται ἐκτυπωμένα. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ τὸ τέλος μὴμα ἐκείνου τοῦ κριτικοῦ καὶ φίλου μου πολλοὶ ἐγέλασαν. Διότι μεταξὺ συγχρόνων συγγραφέων καὶ ἀπὸ σύγχρονον κριτικὴν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γίνῃ ταξινόμησις δικαία. Αἱ συμπάθειαι, αἱ ἀντιπάθειαι, αἱ προσωποληψίαι ἐν γένει καὶ ἡ ἀμοιβαίότης τῶν συμφερόντων ταῖσων μεγάλου ρόλου. Ἡ δικαία καὶ ἀσφαλὴς ταξινόμησις γίνεται ἀπὸ τοὺς ἐπερχομένους, ὅταν τὰ πρόσωπα θὰ ἔχουν ἐκλείψῃ.

Ἡ διαφήμησις αὐτῆ μοῦ ἐδημιούργησεν ἀμέσως φίλους καὶ θαυμαστάς, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ μοῦ δημισουργήσῃ καὶ τὴν ἀνάλογον ἀντίδρασιν εἰς τὸν κύκλον τῶν τότε θεατρικῶν συγγραφέων. Ἡ ἀντίδρασις ἐκείνη ἦτο λανθάνουσα ἀκόμη, ἀλλ' ἀπετέλει κάποιαν ἄμυναν ἢ ὁποία διοργανοῦτο βαθμηδόν καὶ ἐξέσπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς κακογορίας. Ἄλλοῦ ἐπεκαλοῦντο τὸ γεγονός τῆς καταδίκης μου, καὶ ἄλλοι προσέθετον ὅτι ἤμην γραμματικῶς ἀκατάρτιστος καὶ ὅτι ἡ τραγωδία μου εἶχε σολοκισμούς καὶ ἀσυνταξίας!

Τέλος, εἶτε ἀπὸ τὴν ἀντίδρασιν, παρ' ὅλας τὰς ἐνθουσιώδεις κρίσεις τοῦ τύπου, εἶτε διότι ἡ ἐποχὴ τῆς τραγωδίας εἶχε παρέλθῃ κατόπιν τῆς ὀρηκῆς ποῦ εἶχε προκαλέσῃ ἡ «Φαύστα», μετὰ τὴν τρίτην παράστασιν τῆς ἢ «Μαρκέλλαν» κατέβη ἀπὸ τὸ πρόγραμμα με εἰσπραξίν 160 δραχμῶν! Τὸ ὅλον δὲ τῶν πωροστών ποῦ μοῦ ἀφῆκε ἦσαν 75 δραχμαί!

Ἐν τούτοις εἰς τὴν «Μαρκέλλαν», παρ' ὅλον τὸν βραχύν θεατρικὸν βίον τῆς ὀρεῖλας τὴν πρώτην ἠθικὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὴν ἐπίσημον εἰσοδόν μου εἰς τὸ θέατρον.

Ὀλίγους μῆνας ὕστερα, κατὰ τὸν Ὀκτώβριον, παρελάμβανε τὸ ἔργον ὁ θίασος Μιχαήλ Ἀρμιωτάκη καὶ τὸ ἀνεβίβασεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Θεάτρον ἐκ νέου, με πρωταγωνίστριαν τὴν Ἄρτεμιν Ζάμων, τὴν πρῶτην φορὰν με εἰσπραξίν 1000 δραχμῶν καὶ τὴν δευτέραν με 550, ὅπως σημεῖοῦται εἰς τὸ βιβλίον μου. Τὸν δὲ Ἰανουάριον ἔδιδε τὴν «Μαρκέλλαν», κατὰ προτίμησιν ὁ συνεταιρισμὸς τῶν Συντεχνιῶν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Θεάτρον με εἰσπραξίν 3 χιλιάδ. δραχμ. καὶ με τὸ ἐλεγκτικόν κοινόν. (Ἀκολουθεῖ)

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Μούχρωμα νὰ οἱ γειτόνισσες βγήκαν στὴν πόρτα τους νὰ [γνέσων, κ' ἄλλες τὸ καφεῖταιρο στὸ μύλο ἀργὰ ν' ἄλεσουν.

Ἡ γιὰ τὸν ἄδερφὸ ποῦ ξεῖν [τεύθηκε, νὰ μάση βίδς κ' ἔχῃθῃ, ἢ γιὰ τὴν κόρη ποῦ κακόπεσε σὲ ἀντρώς χέρια κ' ἔμαράθη...

Γυρίζε ὁ μύλος. Μὲς στὰ δά- [χτυλα στήθεφει, τρεμίζει τὸ σφοντύλι γυροῦ κ' ὁ λόγος καὶ μεστῶνε [ἢ πικρα του στὰ μαραμμένα χεῖλη.

Κάποτε-κάποτε βουβαίνονται τὰ πικραμένα χεῖλη, καὶ δὸς του ὁ μύλος καὶ γυροῦ, κ' ὄλο σβουρίζει τὸ σφοντύλι...

Ἡ μὰ τὸν ἀντρα της πῶς ἔ- [χασε, κ' ἡ ἄλλη τὸ γυῖο σὲ κάποια [μάχη, (ποῦ ὁποιος τὸν πόλεμο βου- [λήθηκε, τὸ ἀνάθεμα τοῦ κόσμου νάχη!) ('Ἀπὸ τὰ «Χρυσὰ Κύπελλα»)

Κι' ὅπως τὰ δέντρα γέρνουνε στὸ πρῶτο φῶς τοῦ ἀποσπερίτη, ἴσκιαι μαρτύρων σκύβουνε ὄσω, θαρρεῖς, ἀπ' τ' ἄσπερο [σπίτι. Καὶ μὰ παρθένα λιόκαλη, —ἀνόθος σὲ κρούσταλλο ποτήρι— ἔρχεται, τίς θυμαίνει σιαπηλά καὶ πάει με τὸ λιβανιστήρι... Αἰμιλία Στεφ. Δάφνη

ΤΟ ΚΥΜΑ ΚΑΙ Τ' ΑΓΕΡΙ

Τὸ γιοφυράκι ποῦ διαβαίναμ' ἀγκυλιά, ὅταν σπιτάκι μας γυρίζαμε τὰ βράδια, τὸ γιοφυράκι ποῦχε ἀκούσει τὰ φιλιὰ τὰ μυστικὰ μας, κ' εἶχε ἰδεῖ τὰ κρυφὰ χὰδια.

Τὸ γιοφυράκι μας πῶς ἐτριξε ἐχτές, σὰ μ' εἶδε μόνο νὰ περῶν, σιγὰ, θλιμένα, καὶ πῶς θηροῦσαν τὰ βατράκια στὶς ὀχτιές καὶ πῶς πονοῦσα, πῶς πονοῦσα ἐγὼ γιὰ σένα!

Μανώλης Μαγκάκης

ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΜΟΥΧΟΥΝ ΠΑΡΕΙ

Τὸ καλακαίρι ἐπέρσσε, κ' ἡ χειμωνιά ἄς ἀργήσῃ! Μείνε ἀπὰλὸ φθινόπωρο καὶ σὺ χλωμὲ μου Ὀχτώβρη στὰ μελιχρὰ σας δειλιὰ, στὴ σιγαλή σας δύση κατὶ ἡ ψυχὴ μου ποῦχε τῶρα ζῆταίε νὰ τόβρη.

Κάτι—δὲν ξέρω νὰ τὸ εἰπῶ—μ' ἀπὸ καιρὸ χαμένο μοιάζει λευκὰ ἀνθοπέταλα σὲ γασσεμαῖς κλωνάρι μοιάζει τὸ ροδοσύννεφο! Κάτι, ποῦ με τὸ προσμένω νὰ μοῦ τὸ ξαναφέρουνε· κάτι ποῦ μούχουν πάρει.

Νικ. Πετμεζᾶς

ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

ΖΗΤΕΙΤΑΙ... ΠΙΑΝΙΣΤΡΙΑ

Εἰς πρωτὴν ἐφημερίδα ἐδημοσιεύθη πρὸ ἡμερῶν ἡ κάτωθι περιεργωτάτη ἀγγελία:

Πιανίστρια διὰ τὴν Κύπρον

Ἡ Νέος Ἑλλην βιολιστὴς ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ ὄριαν Ἀθηναίαν καὶ ἡ ν π τ α ν ἰ σ τ ρ α ν με σκοπὸν συνεργασίας εἰς τοὺς Κινηματογράφους, Ὀργανογενετικὰς καὶ χορευτικὰς ἐσπερίδας ὡς duetto. Ἐξοφλισμένη θέσις διαρκῆς καὶ πλὴν κερδῶν. Προβλέπεται γάμος ἐν περιπτώσει ἀμοιβαίας συμπάθειας. Αἱ προσφῆ καὶ με φωτογραφίαν ἄς σταλοῦν κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Παραπελοῦρος τῆς ἀγγελίας αὐτῆς ὁ νεαρὸς βιολιστὴς δημοσιεύει καὶ τὴν φωτογραφίαν του.

Τὸ γεγονός δὲν μᾶς κάμνει φυσικὰ ἐντύπωσις εἶσι ποῦ...ἐπροόδυσον ὁ κοσμάκης, Μίαν μόνον ἀπορίαν ἔχομεν. Ἄν ἡ δουλειὰς πᾶνε καλά, τονίζει ὁ βιολιστὴς, δέχεται καὶ νὰ νυμφεθῇ τὴν πιανίστριαν. Ἄν ὅμως δὲν πᾶνε καλά; Τότε τι θὰ κάμουν στὴν Κύπρον. Θὰ ἐγκαταλείψουν τὸ πιάνο καὶ τὸ βιολί καὶ θ' ἀρχίσουν... τὰ παίξουν τὸν ταμποῦρά; Ἡ Γκρανκάς